

Rotteprocessen i Als.

I 1711 foregik der i Als en mærkelig retsproces, hvor alle egnens rotter og mus blev indstævnet og dømt til bortvisning.

Det var ikke en bekæmpelsesform, der var særlig udbredt; men den er blevet brugt enkelte steder, når rotter og mus i overvældende antal truede med at ødelægge både huse og afgrøder, og folk i deres nød ikke vidste, hvad de skulle stille op.

Processen i Als er beskrevet af Christen Sørensen Testrup (1685—1761). Han var ejer af "Viffertsholm" og herredsfoged i Rinds og Gislum Herreder, og han er forfatter til bl.a. Rinds Herreds Krønike".

På samme tid levede der i Als en god iagttagere og skribent, nemlig Rokkedrejerens (Søren Christensøn 1679-1765).

Han fortæller, at han har talt med "En fornemme mand, som bor vester for Hobro og er nu herredsfoged, navnlig C. Testrup".

Det kan tænkes, at Testrup har sine oplysninger fra Rokkedrejerens; men man kan undres over, hvorfor han ikke selv fortæller historien.

Det har han måske også gjort. For i hans notesbog manglede folie 106 til 146 og i indholdsfortegnelsen står, at folio 143 omhandler "Mus at fordrifve".

Efter en vurdering af kildekrifterne er der ingen tvivl om, at processen fandt sted. En ting, der styrker den vurdering, er, at alle personerne i retshandlingen er nævnt ved navn, og nogle af dem kan genfindes ved navns nævning i "Rokkedrejerensbog" i anden sammenhæng. Således er den offentlige anklager, Christen Tømmermand, Rokkedrejerens far, medens skriveren, Lars Styrmand, er byens kromand.

Omkring den tid (1711) da processen foregik, var landet præget af uro og misvækst. Danmark var fra 1709 igen med i Den store Nordiske Krig, og det gik os meget dårligt med nederlag, der kostede dyrt, og udgifterne til krigen gav et stigende skattetryk og stigende afgifter til herremanden. Hertil kom så, at Als i 1710-11 blev ramt af en voldsom rotteplage.

Testrup fortæller, at jordrotterne i Als sogn, Hindsted Herred åd både græsset og kornet, og tilmed underminerede de jorden, så folk og fæ på marken sank i op over knoglerne (anklerne), når de færdedes. Ligeledes var det beskaffent i min tid på Als mark, hvor der i nogle åringer var sådan en mængde af jordrotter, at de nær opåd både græs og korn, og havde således udhulet marken, at man kunne synke derudi over knoglerne. De udi Als søgte da til en spøg doktor, som man kaldte den vise mand i Råby, lige østen Mariager. Han lærte dem, at de skulle ordentlig lade stævne rotterne og tage dom på dennem til deres grandstævne og lade dem dømmes i havet, hvilket råd de og trolig efterkom, og derved blev rotterne ganske kvit. Og blev mig af mange fortalt, at når de drog deres bundgarn, sad der på stegene, mange døde rotter, som således var druknede i havet.

Den over bemeldte rotter hændede dom er således lydende:

Niels Nielsen af Helberskov, dommer til Als grandstævne, kundgør vitterligt, at år efter Christi fødsel 1719, Onsdagen den 27 August på bemeldte grandstævne, var skicket på menige Als bymænds og besidderes vegne, og fremstanden velagte Christen Tømmermand af Als, og lod oplæst et tingsvidne, udsted her af retten, Onsdagen den 19 August, lydende ord fra ord som efterfølger: Niels Nielsen af Helberskov, dommer på Als grandstævne, og Lars Styrmand i Als, skriver, kundgør vitterligt, at år efter Christi fødsel, 1711, Onsdagen den 19 August på menige Als bymænd og besidderes vegne, er fremstanden, velagte Christen Tømmermand af Als og fremstillede tvende kaldsmænd, navnlig Olle Christensen, Christen Larsen, begge af Als, som vedstod ved eed og oprakte fingre efter loven, at de i dag 8te dage her i rette stævnedede nogle skadelige dyr, navnlig rotter og mus, efter en skriftlig memorial, lydende ord efter andet som følger: menige Als bymænd og besiddere, gårdmænd og husmænd, såvelsom inderster, giver Eder rotter, jordrotter, vandrotter og mus, store og små, ingen undtagen, så mange som findes inden vores markskel, og i denne mark, grund og ejendom, såvel de her findes udi byen, lovlig kald og varsel til i dag 8te dage, som er den 19 August klokken 10 slet formiddag, at møde for os udi rette, på Als grandstævne, for klage og vidner at påhøre, spørgsmål at tilsvare, alt angående den ulovlig og ubodelig skade, som I os på vores korn, ager, eng og græsbund, gjort og opskåret haver. I ligemåde stævnes Eder vidnes personer, til samme tid og sted at møde for Eders klage og vidnesbyrd at aflægge udi samme sag, nemlig: Christen Tomesen, Mikkel Andersen, Jørgen Jensen, Laust Pedersen, Niels Pedersen og Erik Andersen, alle af Als, Eders sandhed derom at vidne. Endnu stævnes Eder ovenmeldte rotter, mus, alle samtlige til i dag 14 dage, som er den 26 August, for dom at lide, enten vores skade at erstatte og betale, eller og derfor at rømme vores bymarker, grund og ejendom, såvidt som og Als bymænd tilhørende er, tagendes med Eder, hvad som i Eder med udi samme sag kunne befri. Og blev så af rettens middel 3de gange påråbt, om nogen på forbemeldte indstævnedede skadelig dyrs vegne, imod samme stævning havde noget at svare. Hvortil ingen lod sig indfinde. Er så fremstanden vidnes personer for retten, Christen Tomesen af Als, som med ed og oprakte fingre, vandt ved sin helgens eed, efter loven, at forbemeldte skadelige dyr, havde tilføjet menige Als bymænd og bosiddere, både på ager og eng og græsning, så stor skade, på det som er sået, alle slags korn, samt græsning og engbund, som jordens sæd kunne bedrage sig, og endda mere både på ager og eng. Endnu er fremstanden videre vidnes personer, navnlig Mikkel Andersen, Jørgen Jensen, Lars Pedersen, Niels Pedersen Vester, og Erik Andersen, alle af Als. Som i lige måde vandt ved eed og oprakte fingre, ligeledes ord fra ord, som Christen Tomesen forhen omvundet haver. Hvorefter Christen Tømmermand på menige bymænd og bosidderes vegne var tingsvidne

begærende af de i dag værende 8te tinghørere, navnlig Erik Pedersen, Erik Larsen, Christen Eriksen, Laurs Olesen, Niels Rasmussen, Lars Bakmand, Rasmus Madsen og Anders Mortensen, alle af Als, og at de fornævnte dannemænd, således for os vundet haver, det så i al sandhed er ganget og passeret, såsom forskrevet står, vidner vi med forsegling og hænders påskrift. Datum ut supra. Niels Nielsen. Laurs Styrmand.

Læst for retten på Als grandstævne den 26 August 1711. Testerer. Laurs Styrmand.

Da efter forhen indført kald og varsel, og tingsvidners formelding, satte Christen Tømmermand udi rette og formente, at forbemeldte indstævnedede skadelige dyr, navnlig rotter og mus, enten burde denne vores skade at erstatte og betale, eller også at undvige og bortrømme fra vores ager og mark, eng og ejendom, hus, by og gående. Hvorefter bemeldte Christen Tømmermand var rettens kendelse begærendes. Blev så af retten indtil tvende gange påråbt, om forbemeldte indstævnte skadelige dyr enten selv eller nogen på deres vegne, havde noget hertil at svare. Hvor da ingen lod sig indfinde. Blev så for retten kendt og afsagt som følger:

Dom. Efter et tingsvidne udstedt af retten her ved Als grandstævne, Onsdagen den 19 August, hvoraf kan ses en stor last og klage, som Als bymænd gjorde over nogle umælende skadelige dyr, navnlig rotter og mus, som haver opædet og opskåret en stor del af deres korn og græsbund, som af samme tingsvidne, nok kan ses og eragtes. Da som den gode Gud haver beprydet og velsignet jorden med en god velsignelse og afgrøde, hvorfor hans hellige navn, var evig lov og ære. Da trods vist og ikke påtvivles, at den gode barmhjertige Gud, ikke lader sådanne umælende skadelige dyr, ødelægge hans gaver og velsignelse, som han til menneskenes og kreaturerens føde skabet og ordineret haver. Men ellers ved hans magt at de må lide og undgælde, og bortrømme af deres egn, marker og eng, by og grænser, og ej lade dennem findes der mere, og henvises i havet. Menneskene på jorden og fiskene i havet aldeles uden skade. Hvortil Gud give lykke og sin gode vilje, at de aldrig skader nogen her mere, men ganske bortviger fra deres grænser og til deres forelagte sted og inden 15 dages forløb. Dette til bekræftelse under min forsegling. Datum ut supra. Niels Nielsen.

På denne måde blev de rotterne kvit, da de havde været der i 3 år. Jens Uffe i Als sogn, var vel beskikket til prokurator for rotterne, fordi han ejede ingen levende kreaturer, men han er ikke indført i dommen. Mange som læser denne historie i fremtiden, skal vel vil mene, at jeg her har indført en fabel. Men jeg forsikrer, at tingen er således passeret i sandhed, og er sket i min tid, og desuden er enhver i egnen bekendt.

Jordrotten, den tiltalte, kaldes i dag for mosegris, men andre navne har den båret: Vandrotte, sørotte, vandmus, engmus og mobbemus.

En plage har den visselig været.

I 1740 købte Christen Sørensen Testrup på auktion herregården Viffertsholm nord for Hadsund.

"1740 den 9. Nov. købte jeg Viffertsholm, beliggende i Hellum-Hindsted Herred, på offentlig Avktion for 23080 Rdl".

Christen Sørensen Testrup havde hørt at herregården Wiffertsholm skulle på auktion. Derfor drog han sammen med sin karl Jens af sted på hestevogn en dag i 1740. Det var en tur på hen ved 50 km ad sandede og snørklede veje, så turen tog adskillige timer. Selvom Testrup havde den høje stilling som herredsfoged, gik han altid klædt og talte dialekt som bønderne på egnen.

På grund af deres simple udseende fik de ikke lov til at sætte hestene i stald, da han og Jens ankom til Wiffertsholm. Da han endvidere havde den frækhed at ville byde på auktionen, blev han helt til grin. Herremændene og storbønderne der var kommet for at byde, blev enige med auktionarius om, at lade ham få sin vilje, så man snart kunne slippe af med ham. Ingen regnede med, at en så simpel, klædt bonde kunne stille kaution for så stor en handel.

Da han blev spurt om han kunne stille kaution, svarede Testrup nej, og man ville derfor bortvise denne opkomling. Han blev vred og protesterede: "Når a håer skillingerne å betåle mæ, troer a æj kavsjon æ nøjvænde". Han råbte derpå ud ad vinduet til Jens, der sad på vognen nede i gården, at han skulle bringe "Det bette røde skrin". Til alles forbløffelse betalte han kontant og sagde derfor til de fine folk: "No ka a kanske fue mi hæjst i ståål"? (Nu kan jeg måske få min hest i stald).